Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www. lpkts.lt

Trisdešimt pirmieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. 2019 m. liepos 5 d. Nr. 25 (1335)

Sveikiname Valstybės dienos proga

Mieli buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, laisvės kovų dalyviai, „Tremtinio“ skaitytojai,

Sveikiname Valstybės dienos proga!

Liepos 6-ąją susikibę už rankų giedodami „Tautišką giesmę“, įsiklausykime į mūsų valstybės himno žodžius ir vadovaukimės jais, lyg priesakais, savo gyvenime ir darbuose. Džiaukimės gyvendami laisvi laisvoje šalyje, bet nepamirškime, kad iškovotą laisvę turime branginti ir saugoti. Tegu šviesa ir tiesa jūs žingsnius telydi!

LPKTS pirmininkas Gvidas Rutkauskas,
LPKTS valdyba ir pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė,
„Tremtinio“ redakcija

Brangieji,

Nuoširdžiai sveikinu jus istorinės šventės – Lietuvos Karaliaus Mindaugo karūnavimo – Valstybės dienos proga.

Patyrėme, kiek daug jausmų, išgyvenimų ir motyvacijos sutelpa istorinėje atmintyje, kuri gyva. Tai skatina ir įkvepia kurti bet kokiomis sąlygomis – suprasdami ir išjausdami praeitį lengviau pasitinkame ateitį.

Švęskime laisvę ir mūsų Valstybę!

Arvydas Anušauskas,
LR Seimo narys, TS-LKD PKTF pirmininkas

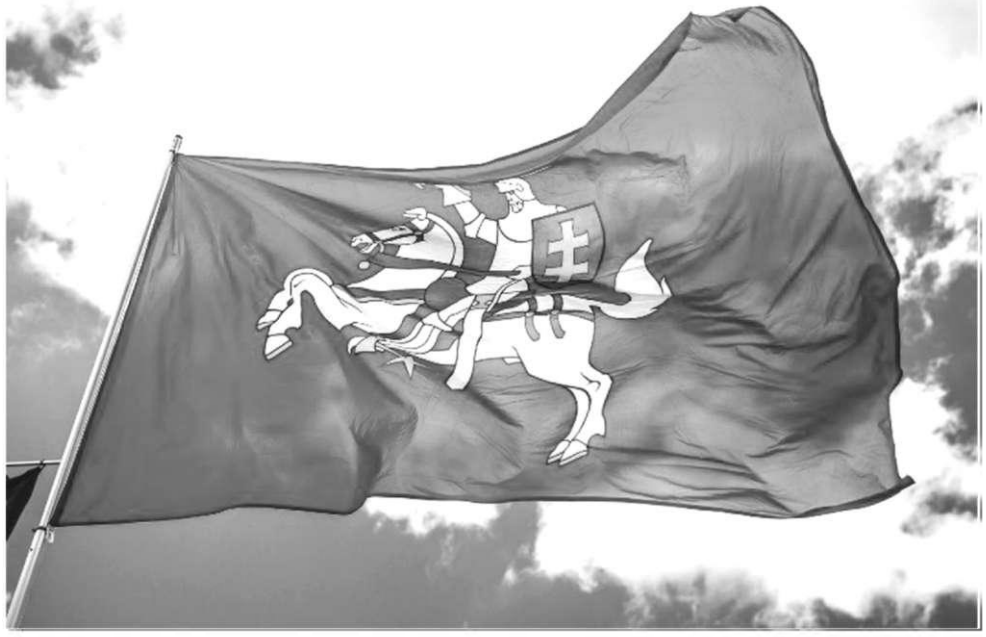

Alytuje pagerbti 1941 metų Birželio sukilimo dalyviai

Memorialas „Nurimęs varpas“ Alytuje

Minint 1941 metų birželio 22–28 dienų sukilimo 78-ąsias metines, birželio 23-iąją neabejingi Dzūkijos istorijai alytiškiai uždegė atminimo žvakutes prie Tautos kančių memorialo „Nurimęs varpas“ miesto sode, pagerbdami šaulius-sukilėlius, kurie Alytuje žuvo per sukilimą bei pirmomis karo dienomis per Vokietijos kariuomenės karių vykdytą „kerštо“ akciją, kai buvo nužudyta per 300 civilių Alytaus gyventojų.

Taip pat pagerbtas 1941 metų birželį Alytaus apskrityje žuvusių 45 Lietuvos karių-sukilėlių atminimas, uždegant atminimo žvakučių šalia memorialo Alytuje, Skardžio gatvėje.

Prieš 78 metus, 1941 metų birželio 22 dieną Lietuvoje prasidėjo ginkluotas sukilimas, kurio tikslas buvo išsivaduoti nuo sovietų okupantų ir atkurti Nepriklausomą Lietuvos valstybę. Ši tema yra „politiškai“ nepatogi, nes nėra aiškaus valstybinio požiūrio į sukilimo dalyvius. Tačiau čia reikėtų kaltinti ne tiek juos, kiek nepalankias istorines aplinkybes, kai žiaurių okupacijų sąlygomis teko kovoti dėl valstybės išlikimo.

1941 metų birželio 22-ąją anksti ryte prasidėjo Vokietijos–Sovietų sąjungos karas. Alytus buvo smarkiai bombarduojamas, nes čia buvo dislokuota Raudonosios armijos 3-io mechanizuoto korpuso 5-os tankų divizijos daug tankų ir buvo įrengtas aerodromas.

Birželio 23 dieną per Kauno radiofoną LAF-o įgaliotinis Leonas Prapuolenis perskaitė Lietuvos valstybės atkūrimo deklaraciją ir paskelbė sudarytos Vyriausybės sąrašą. Lietuvos Respublikos laikinoji vyriausybė išleido įsakymą, kad visi buvę laisvos Lietuvos tarnautojai grįžtų į savo vietas ir pradėtų eiti ankstesnes pareigas. Tose policijos nuovadose, į kurias seni pareigūnai dar negrįžo, policijos organizavimo darbo turėjo imtis šauliai, partizanai ir susipratę aktyvūs vietos lietuviai patriotai.

1941 metų birželio 23-iąją Alytaus gimnazijos mokytojo Mykolo Babiliaus iniciatyva buvo sušauktas vietos lietuvių susirinkimas, kad išrinktų komitetą viešajai tvarkai palaikyti. Lietuvių komitetas paskyrė laikinai eiti apskrities viršininko pareigas kpt. Stepą Maliauską, o laikinu Alytaus miesto komendantu – kpt. Domininką Jėčį. Pirmomis karo dienomis Alytuje susiformavo 3 šaulių-partizanų būriai: kpt. Domininko Jėčio būrys veikė dešiniajame Nemuno krante, ats. ltn. Vlado Šimoliūno būrys – prie kelio į Kauną, o ats. ltn. Benjamino Meškelio būrys – Artilerijos kareivinių rajone.

Nors šauliai-partizanai ant rankovių ryšėjo pogrindžio nurodytus baltus raiščius, o laikinosios policijos sargybiniai buvo aprūpinti liudijimais vokiečių kalba, tačiau vis tiek įvyko didelė tragedija – birželio 23 dieną vokiečiai nuginklavo ir sušaudė ats. ltn. B. Meškelio vadovaujamą 42 šaulių-partizanų būrį, o birželio iš 24-osios į 25-ąją naktį sušaudė 8 Alytaus laikinosios policijos nuovados sargybinius ir 2 partizanus, padėjusius policininkams, taip pat buvo nužudyta daugiau kaip300 civilių miesto gyventojų.

Vėliau Vokietijos kariuomenės 3-iosios tankų armijos generolas Fedor von Bock per Alytaus miesto komendantą Kurtą Krečmerį atsiprašė, o Vilniaus žandarmerijos vadas, buvęs klaipėdietis Kanapė pripažino, jog Alytaus sukilėliai sušaudyti per klaidą, nes įvyko nesusipratimas. Jis aiškino, kad miestą puolusi vokiečių kariuomenė su sukilėliais neturėjo ryšio ir nesuprato jų veiksmų. Tie vadai, kurie įsakė sukilėlius suimti, nužygiavo pirmyn nepasirūpinę, kad įsakymas būtų pakeistas. Lietuvius sušaudė GFP (karo lauko žandarmerija) kareiviai.

1941 metų birželio pabaigoje okupacinė nacių valdžia įsakė paleisti lietuvių ginkluotus dalinius, o rugpjūčio 5-ąją – ir Lietuvos laikinąją vyriausybę, atkūrusią Lietuvos valstybę. Kovose su sovietais lietuviai neteko maždaug 650 sukilėlių. Likę Birželio sukilimo dalyviai įsitraukė į vėliau sukurtas Vietinę ir Tėvynės apsaugos rinktines ar pokario antisovietinės rezistencijos veiklą.

1941 metų birželio sukilimas – tai Tautos sukilimas, kuris įrodė, kad Lietuvos valstybingumo idėja buvo gyva bei paneigė sovietų propagandos teiginius, jog Lietuva savo noru 1940 metais įstojo į Sovietų sąjungą. Toks visuotinis tautos sukilimas buvo vienintelis sovietų pavergtose teritorijose. Sukilėliai visoje Lietuvoje atkūrė savivaldos institucijas. Tik nacių okupacija neleido įtvirtinti atkurtos Nepriklausomos valstybės. Sukilimo poveikis tęsėsi partizaninėse kovose ir rezistencijoje po antrosios sovietų okupacijos bei atvedė iki 1990 metų Kovo 11-osios – Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo dienos.

Gintaras LUČINSKAS
Nuotraukos autoriaus

Paminklas žuvusiems 45 sukilėliams

Norintiems gauti socialines paslaugas

Neseniai LPKTS Kauno filiale viešėjo Kauno miesto savivaldybės Socialinės paramos skyriaus vedėja Ana Sudžiuvienė. Filialo narius ji informavo apie teikiamas socialines paslaugas, paragino jomis naudotis, paaiškino, kokius dokumentus reikėtų pateikti norintiems šias paslaugas gauti.

Reikalingi dokumentai

Asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas dėl socialinių paslaugų gavimo kreipiasi į Socialinių paslaugų centro socialinius darbuotojus seniūnijoje pagal gyvenamąją vietą ir pateikia:

1. Užpildytą prašymą-paraišką socialinėms paslaugoms gauti (SP-8 forma, patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. birželio 27 d. įsakymu Nr. A1-183 „Dėl kai kurių socialinei paramai gauti reikalingų formų patvirtinimo“);

2. Asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, išskyrus atvejus, kai dėl atitinkamos socialinės paslaugos skyrimo kreipiamasi elektroniniu būdu. Asmuo, pateikdamas prašymą elektroniniu būdu, patvirtina savo tapatybę elektroniniu parašu arba kitais būdais, nustatytais Lietuvos Respublikos teisės aktuose.

Senyvo amžiaus asmenims Kaune teikiamos socialinės paslaugos

VšĮ Panemunės socialinės globos namai – ilgalaikė (trumpalaikė) socialinės globa institucijoje; dienos socialinė globa (dienos centras) institucijoje ir socialinė priežiūra (dienos centras) institucijoje, (Kurtinių 1D, Kaunas, (8 37) 40 75 14; info@kaunoseneliai.lt.).

Kauno kartų namai – ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa institucijoje ir socialinė priežiūra (dienos centras) institucijoje. (Sąjungos aikštė 13 A, (8 37) 36 35 46; info@kartunamai.lt).

Kauno miesto socialinių paslaugų centras – dienos socialinė globa (dienos centras) institucijoje; socialinė priežiūra (dienos centras) institucijoje; dienos socialinė globa asmens namuose ir socialinė priežiūra (pagalba į namus), (8 37) 32 24 62, info@kaunospc.lt.

VšĮ Senjorų dienos centras „Keturlapis dobilas“, dienos centro paslaugos (M. K. Čiurlionio g. 18-2, Kaunas, tel. 8 610 77227).

Apgyvendinimas globos įstaigose

Kauno mieste apgyvendinimas teikiamas šiose globos įstaigose (ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa institucijoje): VšĮ „Akacijų užuovėja“ (Akacijų g. 58, Kaunas, 8 674 94992); VšĮ „Ežerėlio slaugos namai“ (S. Nėries g. 4, Ežerėlis, Kauno rajonas, (8 37) 434291); VšĮ „Gerumo namai“ (Medekšinės g. 17, Kaunas, (8 37) 384699); VšĮ Globos ir priežiūros centras (Kalniečių g. 235, Kaunas, 8 673 65011); VšĮ „MedGloba (Sodų g. 42, Kaunas, 8 685 75983); VšĮ „Pimonovų fondo globos namai“ (R. Kalantos g. 199, 8 685 23513) ir kt.

Socialinės paslaugos asmens namuose

Kauno miesto Socialinių paslaugų centro (Partizanų g. 38 D, Kaunas) informacija

Teikiamos paslaugos

Dienos socialinė globa asmens namuose teikiama senyvo amžiaus asmenims, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos yra nustatyti specialieji poreikiai.

Paslaugos: maisto produktų ir medikamentų nupirkimas, karšto maisto pagaminimas, buities sutvarkymas, skalbimo organizavimas, palydėjimas į gydymo įstaigą, medikamentų išrašymas pas gydytoją, laisvalaikio organizavimas, asmens higienos priežiūra, malkų ir vandens atnešimas, bendravimas.

Paslaugas teikia socialinis darbuotojas, bendrosios praktikos slaugytojas, socialinio darbuotojo padėjėjas, psichologas. Paslaugos teikiamos pagal įvertintą socialinių paslaugų poreikį, bet ne ilgiau kaip 25 valandas per savaitę.

Paslaugų kaina: vieno gyvenančio asmens mokėjimo dydis neturi viršyti 20 procentų asmens pajamų. Jei asmens, gyvenančio šeimoje, pajamos vienam šeimos nariui neviršija 366 eurų, mokėjimas už paslaugas neturi viršyti 20 procentų asmens pajamų. Jei asmens, gyvenančio šeimoje, pajamos vienam šeimos nariui viršija 366 eurus, mokėjimas už paslaugas neturi viršyti 50 procentų asmens pajamų.

Pagalba namuose teikiama suaugusiems asmenims su negalia; senyvo amžiaus asmenims; vaikams su negalia ir jų šeimoms; kitiems asmenims ir šeimoms (laikinai dėl ligos ar kitų priežasčių savarankiškumo netekusiems asmenims).

Paslaugos: maisto produktų ir medikamentų nupirkimas, karšto maisto pagaminimas (pagal poreikį), pagalba buityje (skalbiant, tvarkant namus), malkų ir vandens atnešimas, palydėjimas į įvairias įstaigas, medikamentų išrašymas pas gydytoją.

Paslaugas teikia socialinis darbuotojas, lankomosios priežiūros darbuotojas, psichologas. Paslaugos teikiamos iki 10 valandų per savaitę.

Paslaugų kaina: jei asmens (šeimos) pajamos mažesnės nei 244 eurai, paslaugos teikiamos nemokamai. Jei asmens (šeimos) pajamos viršija 244 eurus, bet neviršija 366 eurų, už paslaugas asmuo (šeima) moka ne daugiau kaip 4 procentus savo pajamų. Jei asmens (šeimos) pajamos viršija 366 eurus, už paslaugas asmuo (šeima) moka ne daugiau kaip 20 procentų savo pajamų.

Integrali pagalba namuose teikiama senyvo amžiaus asmenims, kuriems Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos yra nustatytas poreikis nuolatinei slaugai ir kurie gauna dienos socialinės globos paslaugas asmens namuose.

Paslaugos: asmens higienos priežiūra, sveikatos priežiūros paslaugų organizavimas, slaugos procedūrų atlikimas, masažo paslaugos, laisvalaikio organizavimas, bendravimo paslaugos.

Paslaugas teikia socialinis darbuotojas, bendrosios praktikos slaugytojas, slaugytojo ir socialinio darbuotojo padėjėjai, kineziterapeutas, psichologas. Paslaugos teikiamos pagal įvertintą socialinių paslaugų poreikį, bet ne ilgiau kaip 22 su puse valandos per savaitę.

Paslaugų kaina: vieno gyvenančio asmens mokėjimo dydis neturi viršyti 20 procentų asmens pajamų. Jei asmens, gyvenančio šeimoje, pajamos vienam šeimos nariui neviršija 366 eurų, mokėjimas už paslaugas neturi viršyti 20 procentų asmens pajamų. Jei asmens, gyvenančio šeimoje, pajamos vienam šeimos nariui viršija 366 eurus, mokėjimas už paslaugas neturi viršyti 50 procentų asmens pajamų.

Pastaba. Paslaugos teikiamos darbo dienomis (pirmadieniais–penktadieniais) darbo laiku (I–IV 8–17 val., V 8–15.45 val.), savaitgaliais ir švenčių dienomis paslaugos neteikiamos.

Mokėjimo už trumpiau nei visą kalendorinį mėnesį ar ne visą dieną teikiamą dienos socialinę globą dydis nustatomas proporcingai teikiamos dienos socialinės globos trukmei.

Kokių dokumentų reikia?

Dėl socialinių paslaugų gavimo asmuo (vienas iš suaugusių šeimos narių) ar jo globėjas, rūpintojas kreipiasi į Kauno miesto socialinių paslaugų centro socialinio darbo organizatorius seniūnijose pagal gyvenamąją vietą ir pateikia:

- užpildytą prašymą-paraišką socialinėms paslaugoms gauti (užpildoma vietoje);

asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą (reikalinga kopija);

- neįgaliojo (invalido) (neįgalumo nustatymo pažyma) ar pensininko pažymėjimą (reikalinga kopija);

- specialiojo poreikio nustatymo pažymą (SPS-1, SPP-2 formos) (reikalinga kopija);

- pažymą apie deklaruotą gyvenamąją vietą (tuo atveju, kai šios informacijos nėra Savivaldybės duomenų bazėje);

- informaciją apie asmens (šeimos) pajamas (tuo atveju, kai šios informacijos nėra Savivaldybės duomenų bazėje);

- iš sveikatos priežiūros įstaigos išrašą (F027/a) su gydytojo išvada, kad asmuo neserga ūmiomis infekcinėmis ar kitomis pavojingomis užkrečiamomis ligomis ir ūmia psichoze ir, kad jam yra reikalingos/a socialinės priežiūros paslaugos namuose (institucijoje); socialinė globa institucijoje; dienos socialinė globa namuose (institucijoje). Asmens medicininė būklė tinkama lankyti dienos socialinės globos centrą, pagrindinė ligos diagnozė (demencija) ir gretutinės ligos bei paskirti medikamentai (reikalinga pabraukti);

- įgaliojimo kopiją, jeigu asmuo yra parašęs įgaliojimą kitam asmeniui (reikalinga kopija);

- jei asmuo neveiksnus – teismo sprendimą apie nustatytą neveiksnumą ir paskirtą globėją ar rūpintoją (reikalinga kopija);

Socialinio darbo organizatorių seniūnijose darbo laikas: pirmadieniais ir trečiadieniais – 8–17 val., penktadieniais – 8–15.45 val., pietų pertrauka 12–12.45 val. Antradieniais ir ketvirtadieniais klientų nepriima, prieššventinėmis dienomis dirba valanda trumpiau.

Dainavos dienos globos centras

Dainavos dienos globos centre organizuojamos ir teikiamos socialinės paslaugos senyvo amžiaus asmenims, siekiant mažinti jų socialinę atskirtį, skatinti aktyviai dalyvauti bendruomenėje bei sudaryti sąlygas realizuoti savo gebėjimus ir pomėgius.

Teikiamos bendrosios socialinės paslaugos (informavimas, konsultavimas, atstovavimas); sociokultūrinės paslaugos (įvairių pomėgių veikla, teminiai susitikimai su kviestiniais svečiais, koncertai, išvykos); asmens higienos paslaugos; maitinimo paslauga; asmenims, kuriems nustatyti specialieji poreikiai, yra teikiama transporto paslauga atvykti į dienos centrą.

Paslaugas teikia socialinis darbuotojas, užimtumo specialistas, psichologas, ergoterapeutas, socialinio darbuotojo padėjėjai, vairuotojas.

Centro adresas: Partizanų g. 38D, Kaunas, tel. (8 37) 242 506, 8 673 75 484, el. paštas: info@kaunospc.lt.

Įvykiai, komentarai

Gyvename tarsi tarpuvaldžiu

Įpusėjus vasarai galime konstatuoti – gyvename tarsi tarpuvaldžio laikotarpiu: senasis valstybės vadovas Prezidentė Dalia Grybauskaitė jau atsisveikina su pavaldiniais, tačiau dar tebeeina pareigas su visa atsakomybe ir valdžios įgaliojimais, o naujai išrinktas Prezidentas Gitanas Nausėda, tikslindamasis savo būsimo prezidentavimo gaires, jau kalbasi su politikais, ministrais, užsienio politiniais veikėjais, bet... dar nėra tikrasis valstybės vadovas. Bet dar didesnį tarpuvaldžio įspūdį sudaro Ramūno Karbauskio vairuojama valdančioji dauguma. Nekalbėsime apie lygių neturintį „valstiečių-žaliųjų“ įkūrėjo beprincipingumą, nuolat primenantį apie save priesaikų nesilaikymu (pavyzdžiui, neiti į jokias koalicijas su partijomis, sėdinčiomis teisiamųjų suole, o ką jau bekalbėti apie pareiškimus trauktis iš valdžios nelaimėjus tai savivaldos, tai prezidento, tai Europos parlamento rinkimų), geriau atkreipkime dėmesį į vadinamąsias naujos koalicijos sudarymo „derybas“. Štai tos „derybos“ ir yra tarpuvaldžio įspūdį paliekantis veiksmas, kuriam, rodos, galo nebus. Tam tikrų poslinkių visgi pasimatė – pagaliau „valstiečiai-žalieji“ liovėsi apsimetinėti ir grįžo prie ištakų, daugiau galių bandydami perduoti LKP-LDDP-LSDP-LSDDP (ne atsitiktinai „valstiečius-žaliuosius“ kažkada pavadinau neokomunistinės nomenklatūros pavainikiu, aut. past.), o R. Karbauskis pabandė atsikratyti jam neįtikusiais žmonėmis – Seimo pirmininku Viktoru Pranckiečiu bei ministru Kęstučiu Masiuliu. Pirmasis buvo per daug inteligentiškas, antrasis – per daug produktyvus savo pareigose ir per daug populiarus tarp žmonių.

Bet kad ir ką bekalbėtų politikai, politikos apžvalgininkai, „Makaraitytė su Uspaskichu per LTV“, vieno įtarimo sunku atsikratyti – šitos „derybos“ tėra laiko tempimas laukiant Gitano Nausėdos inauguracijos, po kurios paaiškės naujojo prezidento komanda. Tada akimirksniu baigs „laužytis“ Gediminas Kirkilas, pasibaigs „vaiko pinigų“ svarstymo priedanga, paaiškės, kad niekur nesirengė trauktis Premjeras ir taip toliau. Laukti liko lygiai savaitė.

Savo moralinį veidą valdančioji dauguma dar kartą pademonstravo, prokurorams paprašius naikinti Seimo nario Petro Gražulio teisinę neliečiamybę. Generalinio prokuroro Evaldo Pašilio teigimu, Seimo Mišrios grupės narys P. Gražulis ilgą laiką piktnaudžiavo parlamentaro pareigomis veikdamas bendrovės „Judex“ interesais, kišosi į valstybės tarnautojų veiklą, skatino kyšių perdavimą Rusijos pareigūnams ir gavo iš „Judex“ turtinę naudą. Tokiais veiksmais, anot prokuroro, P. Gražulis „pažeidė Konstitucijoje įtvirtintas bendražmogiškąsias vertybes ir skatino teisinį nihilizmą, taip sulaužė Seimo nario priesaiką, pažemino ir diskreditavo valstybės tarnautojo ir valstybės politiko – Seimo nario vardą, sumenkino Seimo, kaip tautos atstovybės, autoritetą ir dėl to didelės neturtinės žalos patyrė valstybė“.

Negali sakyti, kad toks valdančiosios daugumos sprendimas nustebino – juk ir ant valstybės išdavimo ribos (anot prezidento Valdo Adamkaus) balansuojančių M. Basčio ir A. Skardžiaus veikla „valstiečiams-žaliesiems ir co“ neužkliuvo...

Tarptautinėje politikoje irgi savotiškas tarpuvaldis. Ir netgi nutiko skandalingas įvykis, pakertantis bet kokį vienos iš aukščiausių Europos institucijų autoritetą. Situaciją TS-LKD tarybos posėdyje praėjusį šeštadienį (birželio 29-ąją) paaiškino Andrius Kubilius: „Ši savaitė žymi tuo, kad Rusija be jokių sąlygų buvo sugrąžinta į Europos Tarybos Parlamentinę Asamblėją. Kad taip ir įvyks, labai ryškiai pamačiau, kai didelėje Vakarų sostinėje man buvo paaiškinta, kad aš negaliu tapti ET Generaliniu Sekretoriumi, nes turiu „nesubalansuotą požiūrį į Rusiją“. Šią savaitę pamatėme, kas tai yra „subalansuotas požiūris“. Mūsiškiai, kartu su ukrainiečiais, britais, lenkais bei latviais ir estais buvo vieninteliai, kurie protestavo, išėjo ir dabar konsultuosis, ką toliau daryti. Visi kiti Vakarai, vedini prancūzų ir vokiečių, naiviai patikėjo, kad bus geriau, jei Europos Taryba bus dialogo su Kremliumi, o ne sankcijų, vieta ir kad vardan to ir vardan Rusijos pinigų yra verta primiršti Putino nusikaltimus Ukrainoje ir Kryme. Panašiai Miunchene Vakarai patikėjo, kad Hitleris nusiramins, jeigu jam bus atiduoti Sudetai. Žinome, kuo tai baigėsi. Europos Taryba tampa organizacija be autoriteto, kuris yra būtinas norint ginti žmogaus teises, teisinės valstybės ir demokratijos principus.

Ką toliau turi daryti Lietuva, Lietuvos delegacija Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje? Mano įsitikinimu, tikslas turi būti vienas – ieškoti būdų, kaip išsaugoti ir apginti šios organizacijos autoriteto likučius. Tam verta burtis į „Demokratijos gynėjų koaliciją“ ir imtis keleto veiksmų:

a) kelių valstybių koalicijai kreiptis į EŽTT pagal Europos Žmogaus Teisių Konvenciją dėl nuolatinių žmogaus teisių pažeidinėjimų Rusijoje, tarp jų ir jos okupuotame Kryme ar Donecke. Tai būtų radikalus ir retai naudojamas tarptautinės teisės instrumentas, bet panašiai elgėsi Švedija, Danija, Norvegija ir Olandija, kai į EŽTT kreipėsi dėl Graikijos po 1967 metų pučo, nes keletą metų pati Europos Taryba buvo nepajėgi dėl to priimti sprendimo. Tik po EŽTT sprendimo Graikija pati paprašė suspenduoti savo narystę, nes būtų buvusi išmesta.

b) teikti siūlymą radikaliai keisti Europos Tarybos Statutą ir įvesti „b“ kategorijos narystės statusą, į kurį būtų pervedamos valstybės, sistemingai pažeidinėjančios ET Statutą ir vertybes. Tokių šalių piliečiai išsaugotų teisę kreiptis į EŽTT, tačiau tokios šalies valdžios įgaliojimai pačioje ET būtų apriboti.

c) Lietuva kartu su koalicija siūlytų steigti „ET Stabilumo garantinį fondą“, kuriame būtų saugoma suma, kokią per metus moka Rusija, kad Rusija nebeturėtų galimybės šantažuoti visos ET.

Taip galėtume gelbėti vieną svarbiausių demokratijos ir žmogaus teisių institucijų, taip galėtume gelbėti ir visų Vakarų prestižą.

Ir pabaigai apie Europos Parlamentą, Europos Sąjungą ir mus. Kaip žinote, mūsų delegacija EPP grupėje tik didėja ir didėja. Kol kas svarbiausias mūsų darbas – naujos ES vadovybės formavimas. Mes nuosekliai giname demokratijos principus – kad skiriant Europos Sąjungos Ministrą Pirmininką, tai yra Europos Komisijos Pirmininką, juo turi tapti rinkimus laimėjusios, tai yra EPP, nominuotas atstovas. Juo yra dabartinis EPP frakcijos vadas vokietis Manfred Weber. Pagrindinė kliūtis tokiam demokratiniam sprendimui – Prancūzijos prezidentas E. Macron, kuris būdamas „komitetiniu“ politiku ir vardan savo asmeninių ambicijų kovoja su Vokietija ir tik dėl to niekina EPP kandidatą M.Weber, sakydamas, kad jis yra netinkamas, nes tariamai neturi vykdomosios valdžios patirties. Turėjau galimybę EPP frakcijos posėdyje pastebėti, kad visa ES tampa Macron'o nepatirties įkaite, nes jis neturi demokratinės politinės patirties, kaip yra suburiamos politinės koalicijos. Gali būti, kad ES gali patekti į ilgalaikę, kelių mėnesių institucinio paralyžiaus situaciją, tačiau ir ES, kaip ir Lietuvai, reikia centro dešiniųjų principingumo.“

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Minint Liublino unijos metines – bendras Lietuvos ir Lenkijos Prezidentų pareiškimas

Liepos 1 dieną, minėdami 450-ąsias Liublino unijos metines, Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė ir Lenkijos Respublikos Prezidentas Andrzejus Duda paskelbė bendrą pareiškimą.

Prezidentai pareiškė vertinantys protėvių toliaregiškumą sukurti Abiejų Tautų Respubliką, pagrįstą lygiateise partneryste ir bendra atsakomybe, kuri buvo įkvėpimas visai Europai integruotis ir plėtoti glaudesnį valstybių bendradarbiavimą kaip geriausią atsaką į vidaus ir išorės grėsmes.

„Šiandien esame lygiai taip pat pasiruošę kartu įveikti bet kokius iššūkius ir apsaugoti nepriklausomybės, vienybės ir solidarumo idealus“, – pabrėžiama šalių Prezidentų bendrame pareiškime.

Abi valstybės prisideda prie visos Europos saugumo ir klestėjimo, kurdamos bendrą ateitį Europos ir transatlantinėje bendruomenėse, įgyvendindamos strateginius energetikos ir transporto projektus bei plėtodamos intensyvų kultūrinį ir mokslinį bendradarbiavimą.

Prezidentų teigimu, ilgiau kaip 200 metų gyvavusios Liublino unijos dvasia – tarpusavio pagarba, suderėti sprendimai ir kultūros įvairovė – šiandien ir toliau padeda stiprinti mūsų tautų ir žmonių partnerystę, o Unijos poveikis, įtvirtinant tuometines pilietines ir respublikos vertybes, išlieka vertingu indėliu į šiuolaikinį politinį gyvenimą.

1569 metų liepos 1 dieną Lenkijos Karalystės ir Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pasirašyta Liublino unija sujungė jas į vieną politinį darinį – Abiejų Tautų Respubliką su vienu valdovu, vienu įstatymų leidžiamuoju organu ir bendra užsienio politika.

Prezidentės siūlymu užtikrinta piliečių teisė priešintis ginklu

Birželio 27 dieną Seimas pritarė Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės veto ir priėmė Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą su pasiūlytomis pataisomis, suteikiančiomis teisę piliečiams nepaprastosios ar karo padėties atveju disponuoti teisėtai įgytais ginklais ir šaudmenimis – nuosavybė bus ribojama tik išimtiniais atvejais ir tik įstatymų nustatyta tvarka.

Prezidentės teigimu, negali būti varžoma tautos ir kiekvieno piliečio teisė priešintis agresoriui, okupantui ir bet kam, kas prievarta kėsintųsi į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką.

Pagal priimtą Prezidentės siūlymą, nepaprastosios, karo padėties metu ar paskelbus mobilizaciją ginklai bei šaudmenys bus paliekami jų teisėtiems turėtojams ir galės būti laikinai paimami ar rekvizuojami tik išskirtiniais atvejais – jeigu tie ginklai ir šaudmenys bus reikalingi Lietuvos ginkluotosioms pajėgoms arba bus informacijos, kad jie galės būti panaudoti nusikalstamoms veikoms daryti.

Konstitucijoje laiduojama kiekvieno piliečio teisė priešintis, todėl jo pasiryžimas ginti Lietuvos valstybę ginkluoto užpuolimo metu privalo būti skatinamas, o karo ar nepaprastosios padėties atveju turi veikti toks teisinis reguliavimas, kuris sukurtų vientisą, nuoseklią valstybės gynybos sistemą.

Šiuo metu Lietuvoje yra daugiau nei 94 tūkstančiai teisėtų ginklų savininkų, o civilinėje apyvartoje – apie 174 tūkstančiai ginklų.

Prezidentės spaudos tarnyba

Pradžia, kuriai atstumai nepavaldūs

Kazys Karklius

Niekuomet nepamiršiu tėvelio klausimo: „Nuo ko žmogus negali pabėgti?“ Buvome kelių metukų, todėl skubotas atsakymo variantas buvo: „Nuo vilko!“

Pasirodo – „negali pabėgti pats nuo savęs“. Kur bebūtum, kokioj situacijoj beatsidurtum vis vien tavo paties pastangos, charakteris, sugebėjimai, išsilavinimas, tolerancija ir geranoriškumas aplinkiniams žmonėms, supratimas ir užuojauta artimiesiems, pagalba silpnesniems gali padaryti tave laimingu. Jei būsi pasipūtęs, garbėtroška, nesuprasi ir nepadėsi aplinkiniams, neatleisi suklydusiems, pats būsi nelaimingas. Kad įtikinamiau atrodytų jo pamokymai, pabaigai tėvelis padeklamuodavo savo mėgiamą eilėraštį „Kas yra laimė?“: „Laimė – ne turtai begaliniai, / laimė – tai darbas kasdieninis“ ir taip toliau.

Didžiausia dovana – gyvenimas

Yra sakoma, kad pavasarį vienos dienos darbas prilygsta savaitei. Lygiai taip pat yra, manau, ir vaikystėje. Ką išmoksti jaunas per vieną dieną, to jau niekada nepadarysi ir per savaitę, būdamas brandaus amžiaus. Nuo jaunumės mokomės pažinti mus supantį pasaulį, augti fiziškai ir dvasiškai, stengiamės turėti pakankamai žinių ir patirties, mokėti orientuotis įvairiose gyvenimiškose situacijose, sugebėti atskirti blogį nuo gėrio, žodžiu, būti žmogumi. Mokomės ne tik mokykloje, bet ir šeimoje, gatvėje, iš skaitytų knygų, matytų spektaklių ir kino filmų, televizijos, spaudos, vaikiškų žaidimų, tarpusavio bendravimo, atsitiktinių aplinkybių, religinio mokymo, tėvų bendravimo ir taip toliau. Mokomės iš gamtos, savianalizės, gyvybės suvokimo, tikėjimo tiesų, galiausiai – iš savo klaidų.

Žinoma, geriausia mokytis iš svetimų klaidų, bet žmogui „protas eina iš paskos“. Juk pati didžiausia dovana, kurią žmogus kada nors yra gavęs – jo paties gyvenimas. Sugebėti nugyventi savo gyvenimą „bet kaip“ – daug pastangų nereikia, bet norint jį nugyventi gerai, kad nebūtų gaila betiksliai praleistų dienų, reikia labai daug pastangų ir proto bei kasdieninio darbo. Ir tik pavargęs bei daug gerų darbų nuveikęs žmogus yra laimingas.

Pirmoji mokykla

Gimiau Joniškio rajone Ropininkų kaime kolūkiečių (galėjo būti ūkininkų) šeimoje 1945 metų sausio 25 dieną. Turėjau pradėti lankyti mokyklą už dviejų kilometrų esančioje Bivainių pradinėje mokykloje, bet 1951 metų spalio 2 dieną tie du kilometrai pavirto į šešis tūkstančius. Per nepilnus metus tėveliui padedant šiek tiek pramokau rusų kalbos (ar ne šauni pradžia!) ir 1952 metais pradėjau eiti į Nalobino (Krasnojarsko kraštas, Rybinsko rajonas) pradinę mokyklą. Pamenu ir pirmosios savo mokytojos vardą – Marija.

Pirmoji diena mokykloje. Nėra jokio džiugesio širdyje, jokio šventės pojūčio. Jei ne praviros durys, link kurių nuolat krypo mano žvilgsnis, jei ne tėvelio padrąsinančios akys, ko gero, būčiau pravirkęs, o pasirodyti silpnu tokiu momentu būtų pražūtingai pavojinga. Mokytoja po gražių pasveikinimo ir supažindinimo žodžių pasakė, ką atsinešti kitai dienai. Visa tai stengiausi įsiminti, nes tėvelis, būdamas koridoriuje, nieko negalėjo girdėti, o mokytojos jis tikrai neklaustų – nesvarbu, kad vienintelis iš pirmokėlių tėvelių neturėjo paso (buvo atimtas, kad, neduok Dieve, nepabėgtume į Lietuvą), bet jautėsi „normaliu žmogumi” ir tokiu pat laikė savo pirmagimį sūnų – mane. Namuose išvardijau beveik viską, kas buvo pasakyta, nesupratau vienintelio žodžio - kažkokių „sunkų“ reikėjo atsinešti. Tėvelis nesunkiai iššifravo, jog tai krepšelis (rus. k. „sumka“).

Nė vienas iš mūsų nežinome savo likimo. Gal ir gerai kad nežinome, nes gali apimti neviltis, baimė nesugebėti įveikti sunkumus, nusivilti likimu. Kiekvienas pravažiuojančio traukinio per Zaozerno miestelį (šeši kilometrai nuo Nalobino) ūktelėjimas įžiebdavo viltį mano širdyje. Nors, logiškai galvojant, labai maža tikimybė sugrįžti į Lietuvą esant tai pačiai santvarkai. Tą tvirtai akcentavo ir vietinis Rybinsko rajono komendantas, atimdamas iš tėvelių pasus ir ištardamas siaubingą „navečno”. Tėvelis pasakojo, kad išgirdus tai jam šiurpas perbėgęs per nugarą, bet pagalvojo, kad nieko nėra amžino (subyrėjo tokia galinga Romos imperija, subyrės ir šita...).

Tremties ypatumai

Dvi savaites trukusi kelionė su jaunesniais broliukais prekiniame vagone su užkaltais langais (tėvelis juos vėliau atplėšė rizikuodamas būti atskirtas nuo šeimos) ir be jokio tualeto buvo klaiki. „Šilti” makaronai, kuriuos kasdien atnešdavo į vagoną, buvo beveik nevalgomi (virti vandenyje ir be jokio riebalo), o vėliau tapo didžiausiu skanėstu. Vienintelė krosnelė „buržuika“ buvo pasimatymų ir nuoširdžių pokalbių vieta vagone. Ten daug kas išsipasakodavo apie savo trėmimo detales.

Traukinys sustodavo trumpam, todėl tekdavo pasiskirstyti taip, kad bent vienas kitas suspėtų nubėgti prisipilti verdančio vandens, juk nežinia kada kitas sustojimas. Gamtiniai reikalai, kuriuos žmogui privalu atlikti, laikinai eliminavo gėdos jausmą.

Lietuvą palikome ankstyvą rudenį, kai sodai buvo subrandinę gerą obuolių derlių, kuriuo vaišinosi mus išvežantys žmonės, o septynias lietuvių šeimas Zaozerno geležinkelio stotyje pasitiko su rogėmis atvykę vatinukais vilkintys ir veltiniais avintys žmonės persigabenti į Nalobino kaimą mūsų tarsi kokią naują įrangą. Taip, tai buvo nauja darbo jėga – aukštesnio intelekto ir kultūros žmonės. Tai vietiniai patys pripažino ir daug ko išmoko iš mūsų: jiems buvo neaišku, kam valgant mėsiškus patiekalus reikalinga šakutė, „stalavinis“ peilis, jei yra šaukštas; kam reikalingos kojinės, jei yra autai; kam reikalingas puspaltis, jei yra vatinukas; kam kalbėti „sausai“, jei yra tokie „prasmingi“ keiksmažodžiai (jų suvokimu – vaizdingieji veiksmažodžiai); kam visas jėgas atiduoti darbui, kai daug prasmingiau prisigerti ir laukti, kol žmonelė parsitemps į namus, pavalgydins ir paguldys kaip mažą vaiką į lovą. Patogu ar ne? Neįprastai mums atrodė jų saulėgrąžų ir kanapių valgymas: saulėgrąžas gliaudė profesionaliai – paleisdavo eilinę sėklytę link burnos, pasigirsdavo charakteringas trakštelėjimas ir be garso išlukštentos atliekos atsidurdavo už lūpų, kur laikydavosi ilgai prikibusios. Kanapes pravalydavo pilstydami iš vienos saujos į kitą ir pūsdami į skriejančių kanapių pulkelį, kol galiausiai mostas link burnos užbaigdavo šį ritualą. Ir vienų, ir kitų kvapas, kurį suteikdavo tik vietiniams gerai žinomas paskrudinimo receptas, buvo nuostabiai geras. Kanapės būdavo išvalomos prapučiant jas „nuosavu ventiliatoriumi“ tiesiog kambaryje, atėjus į svečius. Mane stebino ir vaiko maitinimas krūtimi svečiuose, tėveliui matant! Nesuprasdavau, kodėl joms negėda.

Tėveliai kovojo už savo ir savo vaikų išgyvenimą. Vietiniai gyventojai tremtinius sutiko draugiškai ir stengėsi padėti. Patarė kuo greičiau nusipirkti karvę, nes su šešerių, penkerių ir pusantrų metų vaikais kitaip neišgyvensi. Pamokė, kaip pasitikti nupirktą karvę: su duona ir druska prie namo vartelių! Mat karvės buvo ganomos galyklose. Ryte karvės buvo išleidžiamos į gatvę, o vakarop sugrįždavo (piemuo pargindavo karves iki kaimo ribos) ir laukdavo prie uždarytų vartelių, kol kas įleis į kiemą.

Tėvelio išradimai

Tėveliui buvo keista vietinių mąstysena: žiemai nepasirūpinti malkomis, o ardyti savo tvoras ir kūrenti, kai pavasariop vėl tekdavo tverti tvoras iš naujo. Nors ieškant pateisinimo galima jį rasti: karštomis vasaromis iš žalių storų vytelių nupintos tvoros stipriai išdžiūdavo ir žiemomis tapdavo prakura, kūrenant anglimis. Tvoros kartais trukdydavo ėjimui per daržus. Žiūrėk, užsitvėrė kažkas nauja tvora savo daržą, po kurio laiko taip stipriai išminama spraga, kad vėl visokie palaidi paršeliai, veršeliai ar piemens pargintos iš ganyklos karvės gali pridaryti daug nuostolių. Tėvelis įvedė naują madą, nepažeidžiančią vietinių gyventojų gal ne tiek įpročių, kiek ambicijų: mat jam čia reikia praeiti, o aplinkui apeiti sunku. Užtverdamas tvorą, padarydavo perlipimą ties vaikštomu taku: įkalęs po du kuolus ir prakišęs plačią lentą skersai tvoros. Užtekdavo, įsikibus į tvoros statramstį, žengti vieną žingsnį ant lentos, kitu žingsniu peržengti tvorą, jos neminant, ir nušokti nuo lentos jau kitapus tvoros. Tas variantas patiko ir vietiniams.

Tėvelis (dirbo arklių fermoje) kartą buvo apkaltintas bendradarbių, kad ėmė nebeatkasinėti užpustytų arklidžių durų, ką darydavo iki tol. O į kontoros darbuotojų klausimą: „Ar jūs, lietuviai, taip darote?“ atsakė, kad „Lietuvoje buvo dirbama sąžiningai, o čia nei „Ivanovas“, nei „Petrovas“ per savo budėjimą durų pilnai neatkasa. Kasiau kelias savaites, bet paskui nutariau prisitaikyti prie čionykštės tvarkos ir atkasu tik tiek, kad galėčiau praeiti su nedidele šake pašaro. Aš prisitaikiau prie jūsų tvarkos!“ Kontoros darbuotojai buvo šokiruoti tokio lietuvio įžūlumo bet vis dėl to šiek tiek sudvejojo tėvelio bendradarbių skundo pagrįstumu.

(Bus daugiau)

Kazys KARKLIUS

Sveikiname

Dimisijos kapitoną **Juozą MOCIŲ** – Laisvės premijos laureatą, Lietuvos laisvės kovų dalyvį, LLKS aktyvų narį, knygos „Aukštaitijos partizanų prisiminimai“ autorių, sveikiname garbingo bei kilnaus gyvenimo **95 metų** sukakties proga. Linkime kuo geriausios sveikatos, gražių, Dievo laiminamų gyvenimo kelio žiedų.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio taryba

80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname ilgametį LPKTS Revizijos komisijos narį, aktyvų LPKTS Alytaus filialo tremtinį, vėliavnešį, tikrą Lietuvos patriotą **Andriejų URBELĮ**. Linkime geros sveikatos, ilgų gyvenimo metų ir toliau aktyviai dalyvauti mūsų organizacijos veikloje.

LPKTS Alytaus filialas

Nuoširdžiai sveikiname **70-ojo** jubiliejaus proga buvusį 1951 m. Tomsko sr., Kargasoko r. tremtinį **Antaną NEFĄ**.

Ir nesvarbu, kiek metų liko praeity,
Kokie jie buvo – apsiniaukę ar giedri.
Linkime, kad likusieji metai būtų labai geri,
Sveikatos, laimės, džiaugsmo kupini.

LPKTS Kauno filialas

Eitekonių kaimo partizanai ir tremtiniai

Eitekonių kaimas, esantis už trijų kilometrų nuo seniūnijos centro Palomenės (Kaišiadorių rajonas) ir žinomas jau penki šimtai metų, gali pasigirti savo istorija. Kadaise tai buvo didelio miško proskyna. Dar ir šiandien viena pieva vadinama Meškos guoliu, kur, sakoma, kažkada meškos gulėdavo. 1923 metais čia buvo 47 sodybos, 257 gyventojai. Kaimas priklausė Kaišiadorių valsčiui, kurio viršaičiu buvo Krikščionių demokratų partijai priklausęs šio kaimo ūkininkas S. Jonika. 1938 metais čia veikė pradinė dviejų komplektų mokykla, joje mokėsi 93 mokiniai. Kaime kadaise stambiausiais ūkininkais vardinti Grigaliūnai, Bubliai, Leikauskai, Staliulioniai, Žičiai. Visi jie buvo dideli patriotai. Vincas Lozoraitis yra suskaičiavęs, kad 1945–1948 metais iš Eitekonių ištremtas 31 kaimo gyventojas: Grigaliūnai, Žičiai, Palčiauskai, Vainilavičiai, Balčiūnai. Nuo 1935-ųjų iki 1941 metų pabaigos pradinėje mokykloje mokytojavo dar buvusi daraktorė Ona Lisauskaitė. Šiandien jau ištuštėjusiame kaime beliko tik dvi dešimtys sodybų, trys dešimtys gyventojų.

Pirmosios 1945 metais į Permės srities Kudymkaro rajono Šarvolio gyvenvietę išvežtos Grigaliūnų ir Žičių šeimos. Tremiamųjų Motiejaus ir Marijonos Grigaliūnų šeimoje buvo septyni asmenys, vyrui jau 65-eri, žmona vienuolika metų jaunesnė, taip pat trys saugę sūnūs (Stasys, Adolfas, Silvestras), marti Vlada ir anūkas Algis, kuriam tebuvo du su puse metukų. Motiejus su sūnumis Adolfu ir Silvestru žuvo tremtyje... Tame pačiame ešelone į Sibirą iškeliavo garbaus amžiaus Domicelė Grigaliūnaitė ir Magdalena Grigaliūnienė. Eleonora Žičiuvienė su vyro Prano motina Ona, kuriai jau buvo 60 metų, ir mažamečiais vaikais: devynerių metų Emilija, penkerių – Vitalijum, trejų – Algiu ir dar metukų neturėjusia Danute iškeliavo į Permės krašto Kočevsko gyvenvietę. Tremtyje jie išbuvo dvylika metų...

Po trejų metų, tai yra 1948-aisiais, į Eitekonių kaimą atslinko nauja tremties į Sibirą banga. Šį kartą į Jarcevą, Krasnojarsko krašte, iškeliavo Stefanija Žilinskienė ir devynmetė Elena Griganavičiūtė, Andrius ir Antanina Palčiauskai su sūnumis Alfonsu ir Boleslovu, į Krivliaką – Magdalena Vainilavičienė su marčia Eleonora ir anūke Vilija. Jos sūnus partizanas Petras Vainilavičius-Aušra jau buvo žuvęs. Magdalena, kuriai trėmimo metu jau buvo septyniasdešimt, ir Andrius Palčiauskas į Lietuvą nesugrįžo... 1949 metais į Usolės rajono Žilkino gyvenvietę ištremta Anele Balčiūnienė su vaikais Stase ir Adolfu.

Pokaryje netolimame Miežonių kaime Kaišiadorių valsčiuje gyvenęs Stasys Galinis buvo vedęs vietinę merginą, augino sūnų. Gavęs šaukimą, į sovietinę armiją eiti nesiruošė. Tą dieną, kai kareiviai jį pagavo, šis talkininkavo pas kaimyną Dzimidavičių – vežė rąstus. Vis dėlto pavyko pasprukti ir išvengti mirties nuo besivejančių kareivių, pilančių iš automatų į beginklį žmogų. Tada jau liko vienas kelias – pas brolį partizaną. Jis buvo A rinktinės 4-ojo bataliono vadu.

Stasys ir Antanas Galiniai nebuvo vieninteliai šio krašto partizanai. Iš Miežonių kilę, 1945 metais žuvę Algirdas Laurušonis-Miežis (gimęs 1928 metais), Aleksas Verbickas-Berželis (gimęs 1920 metais), Alfonsas Laurušonis-Šermukšnis (gimęs 1925 metais), nušautas 1946 metų kovo 14 dieną Pyplių kaime, Kaišiadorių valsčiuje, Bernardas Petkevičius (gimęs 1921 metais) žuvęs 1945 metais Šukiškių kaime, Vladas Ambrizas (žuvo 1946 metais Livintų miške). Iš greta esančio Eitekonių kaimo buvo ryšininkas Vladas Žičius (gimęs 1920 metais). Suimtas 1946 metais, kalėjo Kemerovo lageryje devynerius metus. Jo kaimynas Vincas Drulia-Širdis buvo aktyvus kovotojas, nuteistas tais pačiais metais ir 10 metų kalėjęs Vorkutoje. Jonas Žičius-Pabaisa (gimęs 1911 metais) suimtas 1946 metais, mirė kankinamas Vorkutos lageryje...

Vienas iš partizaninio karo vadų šiame krašte buvo Petras Klimavičius-Uosis. Livintų–Beištrakių–Rumšiškių miškuose į būrius jauni žmonės pradėjo burtis dar tik rusams sugrįžtant. Čia jiems vadovavo Šarūnas nuo Kauno ir Kariūnas, Petro Klimavičiaus pažįstamas iš Būdos kaimo. Dabar vietos gyventojai pasakojo, kad jų miškuose, vienkiemiuose tada partizanų buvo apie du šimtus.

Greitai Uosis tapo būrio vadu. Jame buvo ir du Petro broliai – Jonas ir Kazys. Apie Uosio būrio veiklą išliko daug medžiagos archyvuose, žmonės jį prisimena kaip drąsų, griežtą ir ryžtingą vadą. Šios Uosio savybės, matyt, ir buvo įvertintos. Kai susikūrė Didžiosios Kovos apygarda, susidėjusi iš A ir B rinktinių, iš pradžių jam pavesta vadovauti antrajam batalionui, o 1946 metų pradžioje paskirtas A rinktinės vadu.

Pokaryje daug Eitekonių kaimo žmonių dalyvavo pasipriešinime. Įkalinti ar žuvo ne mažiau kaip 18 partizanų, ryšininkų ar jų rėmėjų. Jei įskaičiuosime 31 šio kaimo tremtinį, tai nesunku suskaičiuoti, kad pokaryje iš Eitekonių kaimo nukentėjo keturios dešimtys žmonių arba penktadalis gyventojų.

Sugrįžus okupantams, pradėjo slapstytis Eitekonių kaimo gyventojai broliai Jonas, Juozas ir Antanas Žičiai. Tėvelis Jurgis turėjo ūkį, dirbo žemę. Jonas, gimęs 1911 metais, buvo vedęs, ūkininkavo netolimame Bučionių kaime, partizanų būryje pasirinko Pabaisos slapyvardį. 1945 metų vasarą tapo Uosio būrio partizanu, dalyvavo daugelyje mūšių. Bronius buvo gimęs 1919 metais (tad šiemt paminime jo šimtmetį), tapo to paties būrio partizanu, turėjo Zuikio slapyvardį. Vladas, gimęs 1920 metais, tapo partizanų ryšininku, turėjo Balandžio slapyvardį. Brolių sutarimu, 1946 metų pabaigoje jis užsiregistravo ir sugrįžo į kaimą padėti tėvui dirbti ūkyje. Užtat kitų brolių laukė tragiškas likimas. Jonas 1947 metų vasarą kurį laiką su fiktyviais dokumentais gyveno Vilniuje, tačiau greitai sovietinio saugumo buvo suimtas ir Vorkutos lageryje nužudytas. Vladas suimtas dar anksčiau, 1946 metais, dvylika metų kalėjo Karagandos ir Mordovijos lageriuose, tačiau pavyko išgyventi ir sugrįžo į Lietuvą.

Jonas Balčiūnas, gimęs 1930 metais, po motinos, brolio ir sesers (tėvelis jau buvo miręs) 1949 metais tremties į Sibirą su broliu Zigmu, gimusi 1923 metais, iš namų pabėgo ir slapstėsi, įsirengę slėptuvę Beištrakio miško masyve. Turėjo ryšį su partizanais. 1951 metų gruodžio 16 dieną Būdos miške partizanai Jonas Balčiūnas-Varnėnas ir Zigmas Balčiūnas-Agurkas buvo užpulti bunkeryje ir žuvo. Kur užpuolikai užkasė jų kūnus, nežinoma.

Kaišiadorių krašto partizanai: Jeronimas Kasperavičius-Pavasaris, Zigmas Žičius-Perkūnas, Motiejus Butkevičius-Kirstukas. Apie 1945 metai

Į Sibiro lagerius iškeliavo Zigmas ir Jokūbas Grigaliūnai, Dominykas Piliponis, Vytautas Taparauskas, Jonas Grigaliūnas, 1944 metais Korlage įkalintas septyniasdešimtmetis Juozas Grodzevičius, kuris lageryje mirė...

Žuvusių partizanų kūnus niekino Kaišiadorių aikštėse. Mieste yra išlikę keli pastatai, kuriuose buvo NKVD–MGB būstinės bei areštinės. Vienas iš jų Vilniaus gatvėje Nr. 5. Čia buvo kalinami suimti žmonės. Netoli šio namo esančioje aikštėje buvo niekinami Kaišiadorių apylinkėse žuvusių partizanų palaikai. Vytauto Didžiojo gatvėje Nr. 15 – gyveno NKVD–MGB darbuotojai. Šalia namo esančiame pastatėlyje buvo areštinė, kurioje taip pat būdavo kalinami suimtieji. Vytauto Didžiojo gatvėje Nr. 22 1944–1953 metais buvo NKVD–MVD–MGB būstinė. Pastato pirmame aukšte vykdavo tardymai ir kankinimai, o rūsyje buvo areštinė, kur taip pat kalindavo suimtus žmones. Liudytojų teigimu, prie šio pastato ir netoli esančioje aikštėje buvo niekinami Kaišiadorių apylinkėse žuvusių partizanų palaikai.

Dar 1989 metais susipažinau su pensininku iš Kaišiadorių Kaziu Kondratavičiumi. Jis matė Kaišiadoryse išmestus žuvusių partizanų kūnus, tačiau nežinojo, kur jų kaulus priglaudė kruvina mūsų žemė. Pasakojimas – lyg sunkus sapnas. Kazys pasakojo: „Pokario metais gyvenau Kaišiadoryse, geležinkeliečių namuose. Pirmą kartą viešai iškintus Lietuvos partizanų kūnus mačiau 1946 metų pavasarį Vytauto gatvėje prie S. Ivaškevičiaus namo, kur buvo įsikūręs saugumas. Tai buvo mergina su kariška uniforma ir trys vyrai civiliais drabužiais. Gulėjo kelias paras, tačiau kur po to išvežti – niekas nežino“. Tai buvo 1946 metų kovo 24 dienos kautynėse su Kaišiadorių NKVD garnizono prie Dubių vienkiemio (prie Janušonių ir Slabados kaimų). Kautynėse žuvo keturi partizanai: karininkas, DKA štabo viršininkas Aleksandras Zapkus-Piliakalnis, eilinis Julius Junaitis-Vanagas, eilinis Martynas-Papartis (jo pavardė nežinoma) ir štabo ryšininkė studentė Aldona Paulavičiūtė-Indyra, Laukinukė. „Antrą kartą Kaišiadoryse mačiau trijų vyrų kūnus Trakų gatvės gale (netoli žalio medinio namo). Žmonės kalbėjo, kad vienas iš nušautų, tai Pranas Petkevičius-Kariūnas iš Būdos kaimo. Buvo 1946 metų antra pusė. O štai 1947 metų vasarą prie Kaišiadorių kalėjimo gulėjo barzdotas vyras su puse galvos“, – prisiminė tada K. Kondratavičius.

Deja, jų, kaip ir kitų šimtų išniekintų partizanų, užkasimo vietos taip ir liko nežinomos. Dar 1989–1990 metais mes, Kaišiadorių sąjūdiečiai, bandėme gražumu ir piktumu išgauti paslaptis iš dar buvusių gyvų Kaišiadorių stribų, tačiau jie jau buvo „praradę“ atmintį...

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Kviečiame!

Kviečiame apsilankyti LPKTS Patriotinių leidinių knygynėlyje (Laisvės al. 39, Kaune) ir įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Knygų galite įsigyti ir internetu www.lpkts.lt.

Birželio sukilimo aidas

Pabaiga.
Pradžia Nr. 24 (1334)

Lietuvos sukilėlių smūgiai buvo labai skaudūs mūsų kraštą okupavusiai sovietinei kariaunai. Pažymėtina, kad Lietuvos sukilimo faktą birželio 23 dieną nenoromis pasauliui pripažino, pagarsindamas per radiją, buvęs sovietų užsienio reikalų komisaras V. Molotovas. Jis šiurkščiai pateikdamas žinią apie naujos krašto vyriausybės sudarymą, įtūžęs užsipuolė sukilėlius, apšaudžiusius raudonarmiečius. Lietuvių sukilėlių narsą vėliau pripažino ir vokiečiai, tačiau nutylėdami patį sukilimo tikslą – Lietuvos laisvės siekį.

Sukilimas pareikalavo ir nemažų aukų. Per sukilimą žuvo apie keturi tūkstančiai sukilėlių ir kitų žmonių. Birželio 26 dieną vyko žuvusių sukilėlių laidotuvės. Lietuvos laikinosios vyriausybės vardu kalbėjo laikinai ėjęs ministro pirmininko pareigas švietimo ministras profesorius Juozas Ambrazevičius. Jis sakė: „Ne pirmas kartas šioje vietoje prasiveria duobės, kad priimtų kūnus tų, kurių kraujas reikalingas palaistyti tautos laisvei. (...) Tai rodo, kokia stipri tėvynės meilė jau yra išaugusi jos vaikų širdyse, kad ištisi jų būriai – šimtai ir tūkstančiai – savo noru ryžosi numirti, kad tik svetimiems nevergautų...“

To meto didžiosios valstybės, kariavusios antihitlerinėje pusėje Birželio sukilimo ir Laikinosios vyriausybės nepripažino bijodamos, kad tai nebūtų palaikoma prieš Sovietų sąjungą nukreiptais veiksmais. Tų valstybių nenoras pyktis su sovietais lėmė ir pokario metų ilgą Lietuvos okupaciją.

Sukilimą stengtasi apjuodinti

Šiandien sukilėlių auką, kaip ir patį sukilimą, kai kurios jėgos stengiasi visai neprisiminti arba jį juodinti, sutapatinti su žydų tautos tragedija. Prieš septynerius metus buvo paviešintas kai kurių tituluotų žmonių, kuriuos šviesios atminties Algirdas Patackas pavadino „kvislingais“, laiškas „Dėl J. Ambrazevičiaus-Brazaičio iškilmingo perlaidojimo“, kuriame smerkiama Lietuvos valdžia, prisidėjusi prie perlaidojimo. Šis laiškas, kaip rašė Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo Akto signataras A. Patackas, paniekino žuvusių dėl Lietuvos laisvės auką, kurių vienintelis tikslas buvo nuplauti gėdą dėl nesipriešinimo prievartautojui, jie paniekino tuos neatpažintus žuvusius, kuriuos teko laidoti bendrame kape, kovojusius dėl tautos garbės, dėl jos laisvės.

Prisimintina, kad ir Lietuvos Respublikos Seimas, paveiktas zurufų, slavinų ar vizantalių piktų balsų, susvyravo, atšaukęs jau priimtą įstatymą, pripažinusį tuometinės Laikinosios vyriausybės statusą.

Žinoma, kad kilus karui ir okupacinei kariuomenei traukiantis, tarpuvaldžio metu kilo kažkokia atkeršijimo akcija už tūkstančius ištremtų ir nukankintų lietuvių. Tačiau tai nereiškia, kad tokioms akcijoms pritarė Lietuvos laikinoji vyriausybė ar sukilėlių vadovybė. Žydų tautos naikinimas buvo Hitlerio politika. Jis tą patį darė ir kituose užgrobtuose kraštuose. Jau pačiomis pirmomis karo dienomis atvykęs į Kauną SS generolas Stahleckeris sudarė žydų naikinimo planus, stengėsi sukurstyti žydų pogromus, įsteigė Vilijampolėje žydų getą.

Šiame fone kai kas stengiasi sumenkinti ar viešai niekinti mūsų herojiškos istorijos puslapių faktus, slopinti pasididžiavimą savo istorija, savo tauta. Kai kurie vykusio Birželio sukilimo ar partizaninio karo herojai be jokio konkretaus įrodymo apšaukiami net žydšaudžiais.

Laikinoji vyriausybė kiek galėdama stengėsi padėti žydams. Vyriausybės narys generolas Stasys Raštikis tuo klausimu net nuvyko pas vokiečių karo komendantą generolą von Pohl, jam pareikšdamas, „kad Lietuvos vyriausybė ir lietuvių visuomenė labai susirūpinusi vokiečių akcija prieš žydus“. Taip pat buvo kreiptasi ir į aukštesnę vokiečių valdžią, kad ji sustabdytų Kaune ir provincijoje tebevykstančią akciją prieš žydus. Pats Ambrazevičius, kaip rašė jo Perlaidojimo komisija, asmeniškai ne kartą bandė įtikinti vokiečių kariuomenės vadus sustabdyti Lietuvos žydų persekiojimą. Šiuo klausimu rūpinosi ir Lietuvos katalikų Bažnyčia, įvairiose vokiečių įstaigose darydama žygių prieš žydų naikinimą.

Įkurtas Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas

Nutraukus Laikinosios vyriausybės darbą, J. Ambrazevičius įkūrė pogrindinę organizaciją – subūrė Lietuvių fronto rezistencinį sąjūdį, kuris 1942 metais išaugo į Tautos tarybą. Įkūrus Vyriausiąjį Lietuvos išlaisvinimo komitetą, J. Ambrazevičius buvo paskirtas Politinės ir ryšių su užsieniu komisijos pirmininku. Vėliau toje organizacijoje turėjo ir kitas svarbias pareigas, rengė leidinius, memorandumus Jungtinėms Tautoms dėl okupuotoje Lietuvoje vykdomo genocido. Su VLIKo vadovybe lankėsi Vatikane, kur buvo priimtas popiežiaus Pijaus XII.

Lietuvos laikinoji vyriausybė stengėsi atnaujinti 1938 metų Konstitucijos veikimą, pasmerkdama 1940 metų sovietinę agresiją prieš Lietuvą. Tačiau užėmę mūsų kraštą vokiečiai vis labiau ėmė trukdyti vyriausybės darbui, kuri stengėsi suvienyti vienam tikslui visas lietuvių politines jėgas, atstatyti kraštą. Liepos mėnesio 25 dieną vokiečiai paskelbė civilinės valdžios įvedimą Pabaltijo valstybėse. Laikinosios vyriausybės tolimesnė veikla pasidarė neįmanoma. Rugpjūčio 5 dieną įvyko paskutinis Lietuvos laikinosios vyriausybės posėdis. Nors vyriausybė gyvavo tik šešias savaites, bet jos veikla ir pats sukilimas turėjo didelį poveikį demaskuojant sovietinę propagandą, atgaunant tautai savo pasitikėjimo jėgas. Tūkstančiai sukilėlių parodė Lietuvos gyvybingumą, Lietuvos interesų gynimą. Jie išaugo iš nepriklausomybės laikotarpio išugdytos tautos dvasios, iš tautinės mokyklos, iš patriotinių organizacijų veiklos.

Sukilimo reikšmė

Žurnalistas Bronys Raila rašė: „Sukilimas buvo grynai lietuviškas reikalas ir savo svarbiausiu uždaviniu turėjo tik lietuvių tautos išlaisvinimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės interesus“. Aktyvus rezistentas teisininkas Mykolas Naujokaitis priduria, kad sukilimo nuostata buvo „viską atiduoti Lietuvai – šia mintimi vadovavosi mano draugai, su kuriais kartu teko dirbti. Tarnavome Dievui, tėvynei ir žmonijai – tokia nuostata vadovavomės“. Tą patį mūsų pokalbiuose pažymėdavo ir jau Amžinybėn išėję buvusios Laikinosios vyriausybės pramonės ministras daktaras Adolfas Damušis, taip pat – dr. Mindaugas Bloznelis, akademikas Antanas Kudzys ir kiti idėjiniai sukilimo dalyviai.

Apie 1941 metų birželio 22–28 dienų sukilimą būtų galima dar daug kalbėti, apie jį nemažai ir parašyta. Apie minimą sukilimą rašė ir kalbėjo tęstinio mokslo darbų leidinio „Lietuvos istorijos studijos“ redkolegijos buvęs atsakingasis sekretorius dr. Sigitas Jegelevičius, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras 2011 metais parengė išsamią monografiją „Lietuvių tautos sukilimas...“

Birželio sukilimą galėtume gal lyginti su 1956 metais vykusia antisovietine Vengrijos revoliucija. Tačiau tokio lyginimo metu turėtume pirmumą atiduoti Lietuvos 1941 metų birželio sukilimui – čia lietuvių tauta didžiųjų pasaulio valstybių grumtynėse pirmoji išdrįso ginklu pasipriešinti sovietiniam agresoriui. Ne veltui profesorius Edvardas Gudavičius, kalbėdamas apie Birželio sukilimą, sakė: „Tai buvo vienas didingiausių mūsų istorijos momentų, tautos žygdarbis“. Sukilimo įtakoje tauta atgavo savo jėgas, pasitikėjimą, ryžtą, davusį impulsą tolimesnei 10 metų trukusiai legendinei partizaninei kovai prieš antrą kartą okupavusią mūsų šalį Sovietų sąjungą.

Atminimo įamžinimas

Išlaikant Birželio sukilimo atmintį daug nuveikė buvusios „Lietuvos 1941 metų birželio 22–28 d. sukilėlių sąjungos“ pirmininkas Alfonsas Žaldokas. Vytauto Didžiojo universitete įrengti sukilimo vadovų gen. štabo majoro V. Bulvičiaus, pulkininko dr. J. Vėbros, prof. dr. A. Damušio, ekonomisto L. Prapuolenio, inžinieriaus P. Naručio ir Lietuvos laikinosios vyriausybės Ministro pirmininko prof. dr. J. Ambrazevičiaus portretiniai skulptūriniai reljefai (skulptorius S. Žirgulis). Petrašiūnų kapines puošia skulptoriaus prof. Antano Kmieliausko sukurtas antkapinis paminklas pulkininkui Kaziui Škirpai, 1941 metų birželio sukilimo organizatoriui. Prisimintina ir tai, kad K. Škirpos vadovaujami savanoriai 1919 metų sausio 1 dieną Vilniaus Gedimino pilies bokšte pirmą kartą iškėlė mūsų Trispalvę. Kauno senosiose kapinėse, jau brėkštant Lietuvos atgimimui, jaunalietuviai sukilėliams atminti pastatydino medinį kryžių, kuris priešiškų jėgų ne kartą buvo suniokotas ir vėl atstatytas.

1991 metais menamoje sukilėlių kapų vietoje buvo pastatytas paminklas „Kryžius–medis“ (skulptorius Robertas Antinis, architektas F. Miliūnas, fundatorius – Australijoje gyvenęs buvęs Lietuvos garbės konsulas Viktoras Šliteris). Minėtos Sukilėlių sąjungos iniciatyva Senosiose kapinėse atnaujintas sukilėliams skirtas memorialas – pastatyta 40 naujų bronzinių kryžių, įamžinančių 1941 metų birželio 22–28 dienų sukilimo bei jo dalyvių atminimą. 2012 metais į tėvynę grįžo Lietuvos laikinosios vyriausybės vadovo dr. Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio palaikai. Jie iškilmingai palaidoti Kauno Kristaus Prisikėlimo bazilikos šventoriuje.

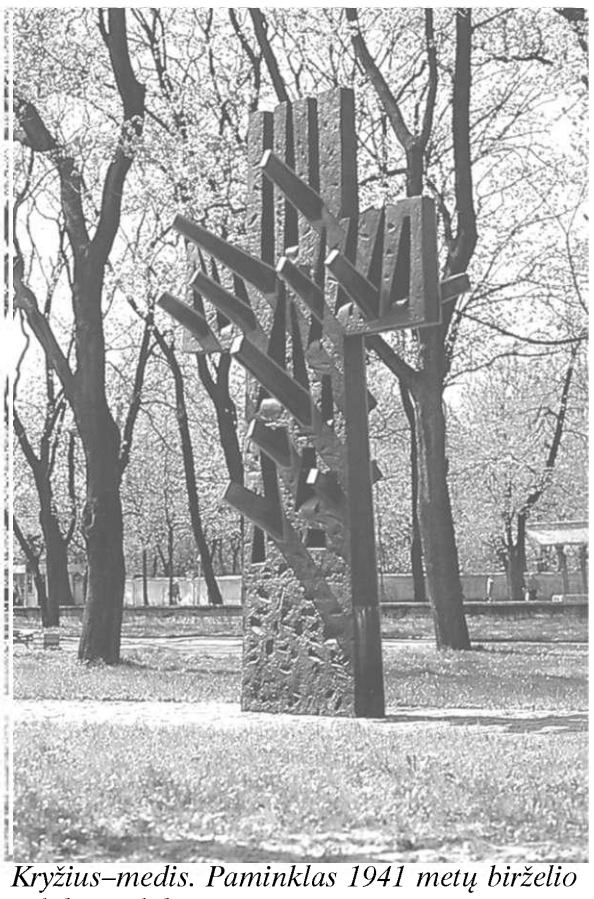

Kryžius–medis. Paminklas 1941 metų birželio sukilimo dalyviams atminti Kauno senosiose kapinės (skulptorius R. Antinis, architektas E. Miliūnas, 1991)

Romualdo Požerskio nuotrauka

Vilniuje Lukiškių aikštės pakraštyje prie simbolinio 1863 metų sukilėlių antkapinio paminklo stovi naikintas, bet nesunaikintas lietuvišku ornamentu papuoštas Kryžius, skirtas 1941 metų Birželio sukilimui atminti. Taip pat paminėtinas Obelių kapinėse (Rokiškio rajonas) tokią pačią idėjinę paskirtį turintis sovietinės valdžios sunaikintas ir prieš penkerius metus atstatytas didingas paminklas. Birželio sukilimą žymi įvairiose Lietuvos vietose pastatyti didesni ar mažesni paminklai, sukurtas filmas.

Niekada neturėtume pamiršti svarbiausių mūsų tautos istorijos įvykių ir tų, kurie savo gyvybę paaukojo Lietuvai. Lankydamiesi Kristaus Prisikėlimo bazilikoje turėtume pagarbiai stabtelti jos šventoriuje prie Laikinosios vyriausybės vadovo, profesoriaus, Vyčio Kryžiaus ordino kavalieriaus, rašytojo, publicisto, literatūros istoriko, aktyvaus kovotojo dėl Lietuvos laisvės dr. Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio kapo. Privalome gyvenimo rato sūkuriuose išlaikyti savo orumą, tautinę savimonę, atmintį, tikėjimą, meilę ir viltį. Prisiminkime prelato Mykolo Krupavičiaus pasakytus žodžius: „Mylėk Viešpatį Dievą už viską labiau, artimą – kaip pats save, o Tėvynę – už save labiau“.

Zigmas TAMAKAUSKAS

Pro memoria

Elvida Morkūnaitė-Čaplikienė
1935–2019

Į paskutinę gyvenimo kelionę palydėta LPKTS Kauno filialo narė Elvida Morkūnaitė-Čaplikienė.

Sąjungos nariai, kauniečiai ar miesto svečiai gerai pažinojo velionę, daugelį metų dirbusią LPKTS knygynėlyje.

Jos pasakojimai apie sudėtingą šeimos likimą, Ukmergės krašto Lyduokių ir Žemaitkiemio apylinkių kaimų ir vienkiemių šeimas, laisvės kovotojus partizaniniame kare byloja jos suformuotą suvokimą apie laisvės kainą.

Elvida Morkūnaitė-Čaplikienė gimė 1935 metų liepos 5 dieną Kaune, Lietuvos kariuomenės vyr. puskarininkio Alfonso Morkūno ir pradinių klasių mokytojos Onos Kazlauskaitės-Morkūnienės šeimoje. 1940 metais Lietuvą okupavus sovietams, Morkūnų šeima, vengdama represijų, pasitraukė į tėvo gimtinę Juodžiūnų kaimą Ukmergės apskrityje. Tėvas Alfonsas Morkūnas dalyvavo Tautos sukilime, generolui Povilui Plechavičiui pakvietus Lietuvos vyrus į Vietinę rinktinę, į ją įstojo vienas iš pirmųjų. 1942 metais netikėtai mirė mama. Mažamečiais vaikais rūpinosi tėvas ir močiutė Veronika Morkūnienė. Sovietų frontui grįžtant į Lietuvą, Alfonsas Morkūnas kartu su broliais Stasiu ir Karoliu pasirinko ginkluoto pasipriešinimo okupantams kelią, vėliau buvo paskirtas DKA vadu. Žuvo kartu su bendražygiais 1948 metų rudenį. Po mirties apdovanotas Vyčio Kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu.

1945 metais vietiniai stribai, keršydami partizanų šeimai, iki pamatų sudegino Morkūnų sodybą. Močiutė su mažamečiais vaikais Elvida ir Teisučiu ilgai slapstėsi. 1951 metais NKVD susekė partizano vaikus ir ištrėmė į Sibirą, Krasnojarsko kraštą. Elvidai teko sunkiai dirbti plytų fabrike, nors dar buvo nepilnametė. Reikėjo ir jaunesniuoju broliuku Teisučiu rūpintis. Į Lietuvą Elvida grįžo tik 1960 metais. Dirbo „Silvos“ fabrike. 1963 metais sukūrė šeimą. Gimė sūnus Marius.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos knygynėlyje platino Lietuvos partizanų, tremtinių, politinių kalinių memuarinę literatūrą.

Gyvenimo užgrūdinta, patyrusi daug netiesos, visom išgalėm stengėsi prisidėti prie bendraminčių. Kiekvienai progai turėdavo paruošusi savo rankų darbo mezginių – ženkliukų, pirštinių, šalikų su tautine simbolika. Kiek leido jėgos, dalyvaudavo sąskrydyje „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje, kituose laisvės kovoms atminti skirtuose renginiuose.

Palaidota Ukmergės Dukstynos kapinėse.

Užjaučiame sūnų, tris vaikaičius ir tris provaikaičius, artimuosius, bendražygius.

LPKTS Kauno filialas, LPKTS valdyba

Ilsėkitės ramybėje

Kazimieras Dabulskis
1939–2019

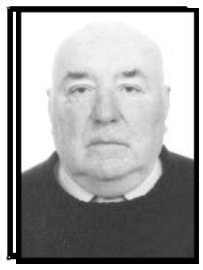

Gimė Šilalės r. Negėrų k. ūkininkų šeimoje. 1951 m. su šeima ištremtas į Krasnojarsko kr. Nazarovo r. Čerdino kolūkį. 1956 m. grįžo į Lietuvą. Tėviškė buvo nugriauta. Apsigyveno Upynos mstl., sukūrė šeimą, užaugino dukterį ir du sūnus. Mirus žmonai gyveno su sūnumi.

Palaidotas Upynos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį, sūnus, brolį ir seseris su šeimomis.

LPKTS Šilalės filialas

Užjaučiame

Netekus vaikaičio Lino Kantausko (1999–2019) nuoširdžiai užjaučiame Jadvygą ir Edmundą Kantauskus, Lino tėvelius bei artimuosius.

LPKTS Kretingos filialas

Skelbimai

Liepos 6 d. (šeštadienį) LPKTS Kauno filialas kviečia dalyvauti Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) dienos minėjime:

10 val. šv. Mišios Mykolo Arkangelo (Įgulos) bažnyčioje.

11.30 val. varpų muzikos koncertas Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.

12 val. Vyčio Kryžiaus ordino vėliavos pakėlimo ceremonija, gėlių padėjimas.

Liepos 7 d. (sekmadienį) 14 val. Alytaus šaulių namuose (S.Dariaus ir S. Girėno g. 10) įvyks LPKTS Alytaus filialo ataskaitinė rinkiminė konferencija. Koncertuos choras „Atmintis“ ir kiti kolektyvai. Prašome aktyviai dalyvauti.

Pasiteirauti tel. 8 694 07641.

Liepos 13 d. (šeštadienį) kviečiame į Lietuvos laisvės kovotojų atminimo šventę Mūšios Didžiosios kovos apygardos partizanų parke (Ukmergės rajone, Vidiškių seniūnijoje, Kadrėnų kaime), kurį įkūrė monsinjoras Alfonsas Svarinskas. Šiemet ji sutampa su monsinjoro 5-osiomis mirties metinėmis.

11 val. gėlių padėjimas prie partizanų kapų Dukstynos kapinėse.

11.45 val. atminimo koplytstulpių, skirtų arkivyskupui M. Reiniui, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracijos signatarams, Popiežiaus Pranciškaus vizito atminimui, pašventinimas Partizanų parke.

12.30 val. šv. Mišios už Lietuvos laisvės kovotojus.

14 val. kalbės Ukmergės meras R. Janickas, dr. G. Mikelaitis, VU doktorantas V. Sinica, rašytoja, juvelyrė J. Lago, partizanas J. Kadžionis-Bėda.

Koncertuos Vilniaus įgulos karininkų ramovės ansamblis „Vilnelė“ (vadovė L. Purlienė), Ukmergės rajono buvusių tremtinių choras „Tremtinys“ (vadovė J. Juodienė).

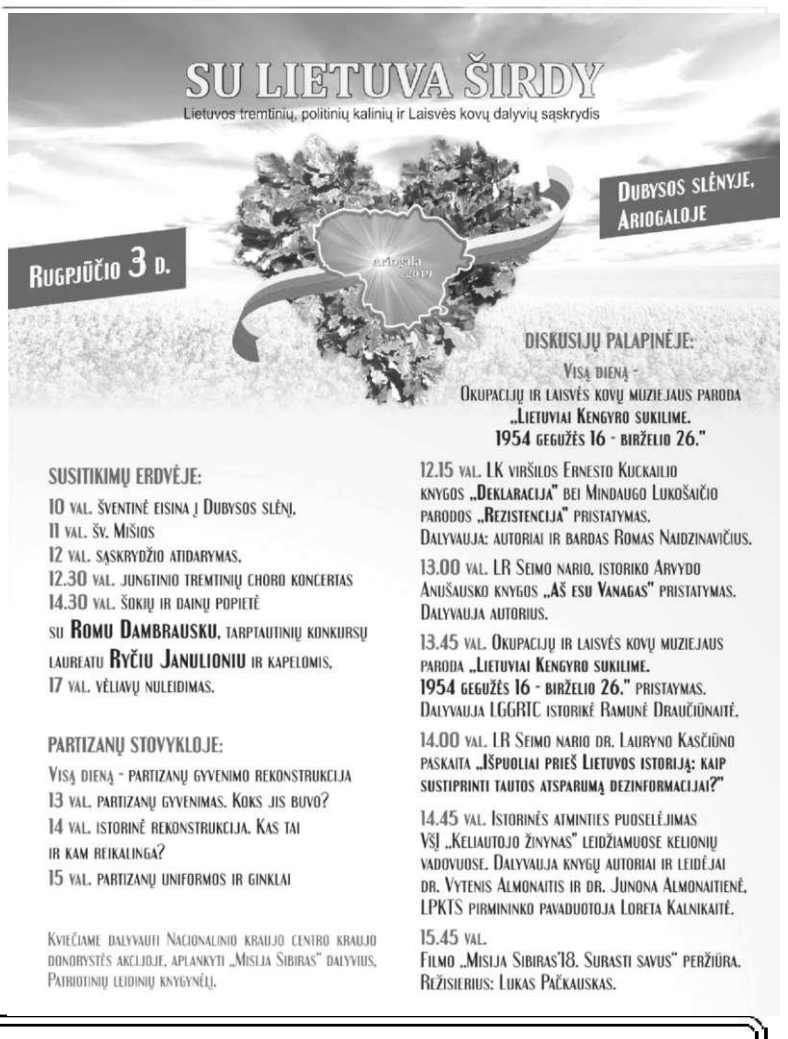

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama **iki kiekvieno mėnesio 28 dienos** bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu **www.prenumeruok.lt**.

Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,65, 3 mėn. – 7,96 euro.

Tremtinys ISSN 2029-509X
www.lpkts.lt

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218

Redaktorė Jolita Navickienė
Kalbos redaktorė Audronė Kaminskienė
Techninė redaktorė Vesta Milerienė

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

2 spaudos lankai. Tiražas 1400 egz. Kaina 0,66 euro.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Pažintinės kelionės aidai...

Joninių išvakarėse LPKTS Kauno filialo pirmininko Vlado Sungailos, jo šaunių pavaduotojų Vidos Narmontienės bei Reginos Kazlauskienės iniciatyva didžiulis būrys buvusių tremtinių, Laisvės kovotojų ir šaulių išvyko panemuniais į pažintinę kelionę.

Nemuno pakrantė kovų su kryžiuočiais metais buvo apstatyta gynybinės paskirties pilimis, stabdžiusiomis vokiečių ordino antpuolius, jų skverbimąsi į krašto gilumą. Po Žalgirio mūšio, netekusios savo svarbos, tos pilys sunyko. Naujos pilys, jau kitokios paskirties, čia atsirado 16–17 amžiuje, kai Nemunas tapo prekybos keliu.

Raudondvario įžymybės

Važiuodami per Raudondvario tiltą, prisiminėme narsiojo partizano, Lietuvos laisvės armijos kūrėjo Kazio Veverskio gyvenimą, jo žūtį. Jo vardu pavadintas ir šis tiltas.

Raudondvaryje stabtelėjome prie Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčios, konsekruotos 1938 metais žinomo Šv. Rašto vertėjo į lietuvių kalbą arkivyskupo Juozapo Skvirecko. Ji pastatyta ant senosios bažnyčios pamatų. Senoji bažnyčia pašventinta 1857 metais blaivybės platintojo ir lietuviškos dvasios saugotojo vyskupo Motiejaus Valančiaus. Jai tada buvo suteiktas Viešpaties Jėzaus Kristaus Žengimo į dangų titulas. Šios bažnyčios, funduotos grafo Benedikto Tiškevičiaus, statybai vadovavo čia atvykęs su Napoleono kariuomene italų architektas Cezaris Anikinis, po žemiškos gyvenimo kelionės besiilsintis miestelio kapinėse. Bažnyčią susprogdino besitraukianti iš Lietuvos rusų kariuomenė. Bažnyčios klebonas monsinjoras Augustinas Paulauskas mums padovanojo atvirukus su neseniai patvirtinto palaimintuoju Mykolo Giedraičio atvaizdu ir jam skirta malda.

Raudondvaryje yra gimęs mūsų įžymus vargonininkas, kompozitorius, pedagogas, choro dirigentas ir bažnytinės muzikos reformatorius Juozas Naujalis, apvilkęs muzikiniu apvalkalu ir daugelį Maironio sukurtų eilėraščių. Iš jų – plačiai žinomą „Lietuva brangi“. Pabuvome prie jo paminklo, sukurto skulptoriaus Leono Žuklio.

Lietuviško paveldo saugotojai

Po Žalgirio mūšio Vilkijoje buvo įkurtas LD kunigaikščio dvaras. Jame Vytautas susirašinėjo su kryžiuočių ordino magistru. Penkioliktojo amžiaus viduryje Vilkijoje veikė pirmoji muitinė prie Nemuno. Mūsų tikslas buvo aplankyti mieste įsikūrusį Antano ir Jono Juškų etninės kultūros muziejų. Jis įkurtas daugiau kaip prieš 300 metų statytame name, buvusioje klebonijoje. Jame 1862–1864 metais gyveno lietuvių tautosakininkas ir etnografas kunigas Antanas Juška.

Viduje pirmučiausiai akis patraukė lietuviška ornamentika suvarstytų šiaudelių sodai, skleidžiantys savo natūraliais atspalviais šių namų dvasinę šviesą, šilumą, jaukumą, kūrybinės minties spinduliavimą. „Tai čia mano žmonos Vidos darbščiųjų rankų ir širdies darbas“, –sako šių namų šeimininkas Arūnas Sniečkus. Muziejuje saugomi Antano ir Jono Juškų archyvas, tautosakos, krašto, muziejaus kūrimosi, liaudies buities istorijos ir meno rinkiniai. Arūnas Sniečkus mums vaizdžiai papasakojo ir apie čia kunigavusio Antano Juškos kilnią asmenybę, jo didžius darbus renkant ir kaupiant lietuviškų žodžių bei dainų lobyną. „Antanas Juška yra surinkęs daugiau kaip 70 tūkstančių žodžių, apie 7 tūkstančius dainų. Tai tikras mūsų tautos dvasinis turtas, jį reikia visiems saugoti ir vertinti“, – pabrėžė kalbėtojas.

Veliuona garsėja piliakalniais

Veliuonoje nusifotografavome prie Vytauto Didžiojo paminklo, atlaikiusio sovietinės okupacijos metais patriotinio turinio paminklų griovimo vajų. Jis buvo pastatytas 1930-aisiais – Vytauto Didžiojo jubiliejiniais metais. Paminklo autorius – Apolinaras Šimkūnas.

Veliuona dar vadinama žuvusių kovotojų už Lietuvos laisvę susibūrusių vėlių vieta. Ji pažymėta deivei Velionai sukurtu paminkliniu žymeniu. Veliuona garsėja savo piliakalniais. Ant jų buvusios pilys turėjo daugiau kaip du šimtmečius atlaikyti kryžiuočių puolimus, sulaikyti jų skverbimąsi į Lietuvą. Čia, anot metraščių, kryžiuočiams pirmąsyk panaudojus šaunamąjį ginklą, žuvo ir buvo palaidotas svetimšalių vadintas karaliumi – Gediminas. Todėl vienas piliakalnis pavadintas Gedimino Kapo kalnu. Į jį veda nutiesti laiptai, pastatytas paminklas. Prisiminėme 1323 metais Gedimino rašyto laiško turinį.

Veliuonos bažnyčios šventoriuje pagerbėme brolių Antano ir Jono Juškų kapą. Jų palaikai čia amžinam poilsiui atgulė perlaidojus juos iš Kazanės. Surandant šių mūsų kultūrai nusipelniusių žmonių kapą ir juos perlaidojant didelis nuopelnas tenka jau mūsų minėtam A. ir J. Juškų muziejaus įkūrėjui Arūnui Sniečkui.

Pavažiavę dešiniuoju Nemuno krantu dar 10 kilometrų pasiekėme Raudonės pilį, pastatytą 16 amžiuje. Ji jau jokios gynybinės reikšmės neturėjo. Pilis buvo reprezentacinė. Pilies dvaro parką puošė gėlynai, augo daug retų medžių. Vėliau pilis pagal ją įsigijusių šeimininkų įgeidžius buvo perstatoma. Dabartinę, neogotikinių bruožų turinčią išvaizdą ji įgavo 19 amžiuje, perstačius ją pagal žinomo architekto C. Anikinio projektą. Per karus ji buvo gerokai apgriauta. Atstatyta 1968 metais. 33,5 metro aukščio bokšte buvo įrengta apžvalgos aikštelė. Šios pilies parke augo legendinis Gedimino ąžuolas. Pasakojama, kad Gediminas, vykdamas į Veliuoną, prie to ąžuolo sustojęs papietauti. Dabar šią vietą žymi tik informacinė lentelė.

Istorinė Panemunės pilis

Iš Raudonės nuvykome į Panemunės pilį. Panemunės pilies teritorija, kaip manoma, yra susijusi su Lietuvos kunigaikščio Vytenio buvusiu dvaru. Kunigaikštis žuvęs 14 amžiaus pradžioje kovose su kryžiuočiais. Savo dvare jis buvęs ir palaidotas. Panemunės pilies parke viena supilta kalvelė imta vadinti Vytenio, o kita jo žmonos kapais.

Septyniolikto amžiaus pradžioje vengrų kilmės miško pirklys Jonušas Eperješas, įsigijęs Panemunės dvarą, ant kalvos pastatydino renesansinio stiliaus rezidencinę pilį. Vėliau ji naujų savininkų buvo rekonstruota, pakeistas ir jos architektūrinis stilius. 18 amžiaus viduryje ją įsigijus Žemaitijos bajorui Antanui Gelgaudui ir jo broliui, ji vadinta Gelgaudų vardu. Aktyviai abu broliai dalyvavo 1831 metų sukilime. Antanas Lietuvoje tapo šio sukilimo vadu. Po nepavykusio sukilimo Rusijos kareiviai pilį apiplėšė, sunaikino inventorių, vidaus sienų puošybą, išvežė joje buvusią gausią biblioteką. Gelgaudai paskelbti „pirmojo laipsnio valstybiniais nusikaltėliais“. Pilis, netekusi šeimininkų, buvo apleista, neprižiūrima, pradėjo griūti. Devynioliktojo amžiaus antrojoje pusėje pilį su dvaru perėmė Gelgaudų turto paveldėtojas dvarininkas Stanislovas Puslovskis. Pilis buvo šiek tiek suremontuota. Iki Antrojo pasaulinio karo pilyje veikė amatus propagavęs saleziečių vienuolynas. Sovietinės okupacijos metais ši vieta gerokai buvo nuniokota.

2009 metais pilis pradėta atstatyti – numatyta atkurti jos buvusią išvaizdą. Jau atstatyti du „gynybiniai“ bokštai, atkurta jos buvusi struktūra su uždaru kiemu. Puoselėjamas greta esantis parkas su penkiais kaskadiniais tvenkiniais, saugomas ir menamas Gelgaudų ąžuolas.

Nuo Jurbarko iki Rambyno

Jurbarke pabuvojome skulptoriaus V. Grybo memorialiniame muziejuje. Smagu prisiminti, kad dar sovietinės okupacijos metais teko pabendrauti su čia gyvenusia tuomet labai skurdžiomis sąlygomis skulptoriaus žmona Kunigunda Grybiene. Ji atvirai ir nuoširdžiai tada pasakojo, kad sovietinė valdžia visai nevertina jos vyro kūrybinio palikimo, draudžia rodyti sovietinę ideologiją neatitinkančius skulptoriaus kūrinius. Ne tik draudžia rodyti, bet draudžia ir apie juos pasakoti. Vėliau teko susipažinti ir su skulptoriaus sūnumi Gediminu. Jo veido bruožus skulptorius atvaizdavo Sintautų bažnyčiai sukurto angelo veide.

Muziejuje mus šiltai sutiko jo edukatorė ir menininkė Gabija Viduolytė. Pagal jos idėją ir iniciatyvą muziejuje buvo sukurtas vadinamas audiogidas. Tai garso įrašas, pateikiantis pasakojimą apie eksponatus.

Pradžioje administraciniame name smalsiai apžiūrėjome čia atidarytą unikalią vilnonių skulptūrų, sukurtų pagal lietuvių memorialinės skulptūros tradicijas parodą. Sukurti dažniausiai Lietuvoje sutinkamų šventųjų atvaizdai. Buvusiose dirbtuvėse apžiūrėjome čia įrengtą skulptūrų parodą, V. Grybo sukurtus monumentaliosios skulptūros projektus – jau kauniečiams gerai pažįstamą Vytauto Didžiojo skulptūrą, toliau – premijuotą Simono Daukanto paminklinį projektą, Angelą, Nukryžiuotąjį...

Vyskupo Motiejaus Valančiaus skulptūrinį projektą, kauniečių pritarimu, norėjome realizuoti Sąjūdžio laikais netoli Kauno rotušės esančioje aikštelėje, bet tam nebuvo lėšų. Nebuvo įgyvendintas ir pagal Birutiečių draugijos užsakymą 1936 metais sukurtas dinamiškos kompozicijos maketas, vaizduojantis kunigaikščio Kęstučio ir Birutės romantišką susitikimą Palangoje.

Visus sudomino ir neįgyvendintas Vytauto Didžiojo sarkofago projektas, Sintautų bažnyčios Didžiojo altoriaus skulptūrinė kompozicija, šviesos spinduliais spindinti erškėčiuota Kristaus galva, dr. Vinco Kudirkos paminklo detalės.

Ilgai mūsų žvilgsnis neatsitraukė nuo čia eksponuojamo medžio skulptoriaus, tautodailininko Edmundo Gaubo sukurto 3 metrų ilgio horeljefo, vaizduojančio lietuvių kariuomenės mūšį su bermontininkais prie Radviliškio. Apie šį kūrinį ir patį kūrėją mums išsamiai papasakojo minėta muziejininkė Gabija Viduolytė.

Savo pažintinę kelionę baigėme legendomis apipintame Rambyno kalne ir Bitėnų kapinaitėse.

Žingsniuojant pro Bitėnų kapinių vartus tikriausiai daug kas įsiminė juose parašytus mums visiems skirtus Vydūno žodžius: „Spindulys esmi begalinės šviesos“. Kairėje kapinių pusėje pirmiausiai atkreipėme dėmesį į juodo marmuro paminklą, pastatytą 2003 metais Kristijonui Donelaičiui atminti.

1993 metais prie savo šeimos palaidotų narių atgulė iš Vokietijos parvežti ir Martyno Jankaus palaikai.

LPKTS Kauno filialo narių kelionė iš dalies finansuota iš SADM projekto „Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi“.

Zigmas TAMAKAUSKAS